

**ДО ПРЕДСЕДАТЕЛЯ НА
 КОНСТИТУЦИОННИЯ СЪД
 НА РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ
 ПРОФ. Д.Ю.Н. БОРИС ВЕЛЧЕВ**

УВАЖАЕМИ ПРОФЕСОР ВЕЛЧЕВ,

С Ваше Определение от 24.01.2019 г., на Българската асоциация по международно право е предложено да даде становище заедно с редица други синдикални и неправителствени организации по конституционно дело № 15/2018 г.

Българската асоциация по международно право е най-старата професионална организация на юристи в България, като е създадена през 1962 г. и обединява учени и практики в сферата на международното право и международните отношения. Целите на Асоциацията са:

1. Подпомагане изследванията и популяризиране на достиженията в областта на международното право (публично и частно), правото на Европейския съюз и международните отношения, както и развитие на международноправната наука;
2. Съдействие за прогресивното развитие и кодификацията на съвременното международно право, с оглед запазването на международния мир и сигурност, приятелството и сътрудничеството между държавите и народите;
3. Укрепване ролята на международното право в отношенията между държавите и насърчаване на международната законност;
4. Запознаване международните организации, държавните институции и обществеността в чужбина с постиженията на българската международноправна наука и на държавните

институции и в обществеността в страната с постиженията на българската и чуждестранната международноправна наука;

5. Осъществяване на научно сътрудничество и обмен на идеи и информация в областта на международното право (публично и частно), правото на Европейския съюз и международните отношения;

6. Хармонизиране на българското национално законодателство с международното право и правото на Европейския съюз.

На тази основа за нас е чест и висока професионална отговорност да изложим съображения пред Конституционния съд на Република България. В законоустановения срок представяме нашето становище, изготвено от доц. д-р Маргарит Ганев и изразяваме съгласие то да бъде публикувано на официалната интернет страница на Конституционния съд.

Председател на БАМП:..

Антон Станков

**СТАНОВИЩЕ НА БЪЛГАРСКАТА АСОЦИАЦИЯ ПО
МЕЖДУНАРОДНО ПРАВО ПО КОНСТИТУЦИОННО
ДЕЛО № 15/2018 Г.**

I. В искането на президента на Република България г-н Румен Радев са посочени различни основания за установяване на противоконституционност на разпоредби от Закона за изменение и допълнение на Закона за корпоративното подоходно облагане (обн. ДВ бр. 98 от 2018 г.).

С оглед нашия професионален капацитет, ще се произнесем само досежно претендираното несъответствие с международни актове.

Особен предмет на интерес е отговорът на въпроса дали и доколко съществува противоречие с чл. 8 на Всеобщата декларация за правата на човека и с чл. 6, т. 1 от Конвенцията за защита правата на човека и основните свободи.

1. Още в своето обръщение по повод четиридесетата годишнина от приемането на Всеобщата декларация за правата на човека, тогавашният генерален секретар на ООН

Хавиер Перес де Куеляр я охарактеризира като „документ с голямо значение, който претворява своята област, световната съвест и предлага критерий, по който да се оценява поведението на обществата и правителствата“ (цит. по Международна харта за правата на човека, „София-прес“, 1988, стр. 12).

Проектът за Декларация за основните права на човека, по решение на Общото събрание на ООН от 11.12.1946 г. е обсъден, като дискусиите продължават и през 1947 г., а окончателният вариант е приет на Третата сесия на ОС на

ООН на 10 декември 1948 г. под формата на Международна харта за правата на човека (International Bill of Human Rights).

От общо 59 държави-членки на ООН към онзи момент, 49 гласуват положително, 8 се въздържат, като няма отрицателен вот. Още в периода на подготовката съществуват различни мнения относно юридическия характер на Декларацията – дали той представлява една авторитетна препоръка или притежава характеристиките на многостранен международен договор. Тъй като проблемът не може да бъде решен е намерен компромис – започва се от Харта, а работата продължава, с оглед приемане в бъдеще на Пакт за правата на човека. Нормативните решения са постигнати едва след 18 години и то с приемането на два отделни международни договора.

Макар Всеобщата декларация за правата на човека да не е международен договор по смисъла на Виенската конвенция за правото на договорите от 1969 г., и дори да не е приета единодушно, тя има важно морално-политическо значение и с основание някои автори я окачествяват като генератор в развитието на международното обичайно право (Вж. така А. Янков. Всеобща декларация за правата на човека и развитието на съвременното международно право в „Юридически сборник“, том IX, БСУ, 1998, стр. 13).

От друга страна, Всеобщата декларация за правата на човека има функции в процеса на нормотворческата дейност на държавите с оглед кодифицирането и прогресивното развитие на международното право в глобален мащаб, както и нормотворчеството за създаване на институционални механизми за закрила правата на човека.

Въпреки всичко изложено по-горе, Всеобщата декларация за правата на човека не е международен договор (нито като цяло, нито *suí generis*) и затова не е пълноценен източник на международното право.

2. В тази връзка, релевантният източник на международното право е Международният пакт за гражданските и политическите права, приет на 19 декември 1966 г. и ратифициран с Указ Президиума на Народното събрание от 23.07.1970 г. (публ. ДВ, бр. 60/1970, текстът обн. ДВ бр. 43 от 1976, вето за България от 23.03.1976).

Факултативният протокол към Международния пакт за гражданските и политическите права е ратифициран със закон на НС от 10.12.1991 (публ. ДВ бр. 107/1991, текстът обн. ДВ бр. 60/1992) и влиза в сила за България от 26.06.1992 г. Според чл. 2, т. 1 всяка държава-страна по Пакта се задължава да зачита и гарантира на всички лица, намиращи се на нейна територия и под нейна юрисдикция, признатите им от този пакт права, без разлика на раса, цвят на кожата, пол, език, религия, политически или други убеждения, национален или социален произход, имотно състояние, рождение или всякакви други признаци. В т. 3 на същия член, всяка държава-страна по Пакта се задължава:

а) да осигури на всяко лице, на което правата и свободите, признати в този пакт са били нарушени, ефикасни средства за възстановяването им, дори и нарушението да е извършено от лице, действащо в качеството си на официално лице;

б) да осигури на всяко лице, претендиращо за такова възстановяване, правото това да бъде установено от компетентните съдебни, административни или законодателни власти или от всяка друга компетентна власт, предвидена в правната система на държавата, и да развива възможностите за правна защита;

в) да осигури привеждането в изпълнение от компетентните власти на такова възстановяване, когато е било признато за основателно.

Освен това, чл. 14, т. 1 от Пакта прогласява равенство на всички лица пред съдилищата и трибуналите. Всяко лице има право при разглеждане на каквото и да е наказателно

обвинение срещу него или при оспорване на правата и задълженията му в граждански процес на справедливо и публично разглеждане на делото от компетентен, независим и безпристрастен съд, установен със закон.

Накрая, според чл. 25, б. "с", всеки гражданин има правото и възможността, без каквато и да е дискриминация и без неоснователни ограничения да има достъп при общи условия на равенство до държавните служби в своята страна.

Също релевантен и приложим, макар и в по-специфични условия, е Международният пакт за икономическите, социалните и културните права от 19.12.1966, ратифициран с

Указ 1199 на Президиума на НС от 20.07.1970 (публ. ДВ бр. 60 от 1970, текстът обн. ДВ бр. 43 от 1976), в сила за България от 03.01.1976 г.

Тези международни договори са с универсален характер и по брой на обвързаните с тях държави (172 държави за Международния пакт за гражданските и политическите права и 169 държави за Международния пакт за икономическите, социалните и културните права) и поради това многократно превъзхождат по представителност регионалния инструмент Европейска конвенция за защита на правата на човека и основните свободи.

II. Вторият международен инструмент, към който релевира искането на Президента е Европейската конвенция за защита на правата на човека и основните свободи, приета на 4 ноември 1950 г., ратифицирана със закон на Народното събрание от 31.07.1992 (публ. ДВ бр. 66/1992, текстът обн. ДВ бр. 80/1992) и в сила за България от 07.09.1992 г. Когато я разглеждаме, трябва винаги да помним, че фундаменталният и универсален характер на принципа 'Pacta sunt servanda' е до такава степен общопризнат, че не е необходимо специално внимание върху тази тема.

Държавата не може да се позовава на вътрешното си право, като основание за неизпълнение на международни

задължения (чл. 27 Виенска конвенция за правото на договорите).

В крайна сметка, проблемът за прякото или непряко действие на договорите е зависим от суверенния избор на държавите. Последните могат, ако желаят да осигурят пряка приложимост на международноправните норми във вътрешното си право, било с вътрешноправни средства, какъвто е случаят с чл. 5, ал. 4 от сегашната ни Конституция, било чрез средствата на международното право - например с международен договор, пряко предвиждащ такова действие (Вж. така Ю. Щерк. Решение № 7/1992 на КС и правото на международните договори: проблеми и изводи в „Конституцията от 1991 г. и участието на България в международните договори“, под общата редакция на Емил Константинов, Сиби, София, 1992, с. 83).

Отговаря ли чл. 6, т. 1 от Европейската конвенция за защита правата на човека и основните свободи на кумулативните изисквания, залегнали в чл. 5, ал. 4 от Конституцията? Формално погледнато – да. Но всъщност това не е така, защото да бъде една норма инкорпорирана във вътрешния правен ред и да има примат над националните закони и подзаконовни нормативни актове, тя трябва да бъде „самоизпълняваща се“ (self-executing). В Решение № 7/1992, Конституционният съд подчертава, че несамоизпълняващи се норми са особени характерни за сферата на наказателното право. Разбира се, това не е свързано само с нея, аналогични са случаите, когато международното право предписва осигуряване на безопасни и здравословни условия на труд, на закрила на майчинството и детството и т.н. Като цяло, тези договорни норми не са достатъчно детайлизирани и прецизирани, не са годни за пряко изпълнение и се нуждаят от приемане на специално вътрешно законодателство (в този смисъл А. Кулишев. Проблемите на международните договори при изработването на Конституцията от 1991 г.; в: „Конституцията от 1991 и участието на България в международните договори“, под

общата редакция на Емил Константинов, Сиби, София, 1992, с. 15).

Вместо заключение

Макар да не отговарят на чл. 5, ал. 4 от Конституцията, нормите на чл. 6, т. 1 от Европейската конвенция за правата на човека и основните свободи, както и нормите на чл. 2, 14 и 25 от Пакта за гражданските и политическите права (въпреки че не фигурират изрично в искането на Президента), все пак те трябва да бъдат уважавани и спазвани от всяка държава-участник по силата на императивния принцип на международното право 'Pacta sunt servanda'. Само по този начин може да бъде гарантирано спазването на демократичните ценности и върховенството на правото.

Председател на БАМП:...

Антон Станков